

друге, рівнем розвитку педагогічного знання. При цьому успіх будь-якого психолого-педагогічного дослідження залежить від застосування загальних і конкретно-наукових підходів і принципів, що становлять зміст загальнонаукової та спеціальної (психолого-педагогічної) методології. Ці підходи і принципи є основою методологічної культури майбутнього фахівця. Серед педагогічних понять «методологія» є одним з багатозначних, а іноді й суперечливих.

Водночас у кожній галузі науки є, крім загальних, ще й свої специфічні теоретичні вихідні положення, які входять у методологію цієї науки її теоретичний фундамент. Оскільки педагогіка є суспільною наукою, на відміну від точних наук і природознавства, вона спирається не тільки на власні наукові факти, а й на закономірності соціального розвитку, які відображають філософія, історія, філософія, соціологія, економіка, психологія та ін. у зв'язку з цим загальнометодологічні принципи сучасної педагогіки будуються, з одного боку, на системі провідних ідей науки, а з іншого – методологія педагогіки так чи інакше відображає проблеми методології всіх суспільних наук. Під методологією педагогіки слід розуміти загальні принципові вихідні положення, що є основою дослідження певної педагогічної проблеми [1, с. 34–37].

Підґрунтям будь-якого наукового дослідження є певна сукупність теорій, концепцій, фактів на підставі яких формуються теоретичні положення. Не менш важливою проблемою є організація і хід дослідження. Тож постає низка питань, зокрема: яким чином видобувати фактичний матеріал, як його обробляти, оцінювати, інтерпретувати, узагальнювати, видобувати авторську концепцію і наукову теорію? Усе це є предметом дослідження методології. У такому разі важливими є вихідні теоретичні позиції дослідника, оскільки від його світогляду, настанов, мети і завдань дослідження залежить спосіб, за допомогою якого дослідник отримує факти, аналізує, тлумачить їх, доходить висновків. Таким чином, методологія як наука про сукупність найбільш загальних світоглядних принципів та їх застосування для розв'язання складних теоретичних і практичних завдань детермінована певною позицією дослідника [1, с. 34–37].

Виходячи з цих позицій, головними структурними компонентами діяльності з підготовки фахівців зі здоров'я людини до застосування здоров'язміцнювальних технологій є: 1) характеристики (особливості, принципи, умови, норми діяльності); 2) логічна структура (суб'єкт, об'єкт, предмет, форми, засоби, методи, результат діяльності); 3) часова структура (фази, стадії, етапи діяльності).

Література

1. Міхеєнко О.І. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців зі здоров'я людини до застосування здоров'язміцнювальних технологій [Текст] : автореферат... д-ра пед. наук, спец.: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Міхеєнко О.І. – Тернопіль : Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, 2016. – 40 с.
2. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. Посібник / За ред. О.І. Пометун. – К. : Вид-во А.С.К, 2003. – 192 с.

УЧИТЕЛЬ І РЕАЛІЗАЦІЯ ОНОВЛЕНОГО ЗМІСТУ БІОЛОГІЇ ДЛЯ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

*Н.Ю. Матяш
Київ, Україна*

В українській освіті набирають темпів підходи до реалізації концепції «Нова українська школа: основи Стандарту освіти». Цей документ базується на реалізації компетентісно-орієнтованого навчання і має на меті – підвищити якість освіти, в

основі якої мають бути закладені не лише знання, а й уміння їх застосовувати, оволодіння різними способами пізнавальної діяльності, життєвими навичками, здатністю до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

На виконання Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» МОН України створено тимчасові творчі групи з усіх навчальних предметів на добровільних засадах. Робота груп спрямована на модернізацію навчальних програм для 5-9 класів на засадах компетентнісно-орієнтованого навчання.

Метою компетентнісно-орієнтованого навчання є організація пізнавальної діяльності учнів, що спрямована на формування предметної (біологічної) і ключових компетентностей. З цією метою переглянуто потенціал усіх навчальних предметів основної школи та виявлено його можливості стосовно їх формування.

Передусім оновлення навчальної програми з біології для основної школи полягає в перегляді графі «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів», назву якої замінено на «Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів». Саме в очікуваних результатах навчання учнів увагу зацентовано на предметну компетентність з урахуванням її компонентів (знанневого або знання, діяльнісного - діяльність (уміння) і ціннісного – ставлення). Їх відображено через виконання учнем певних дій. Знання виражені в таких діях як: оперує термінами, називає, наводить приклади, характеризує, пояснює. Діяльність відображена в таких діях як: розпізнає на малюнках, розв'язує біологічні задачі, будує графіки, моделює, застосовує знання тощо. Крім цього важливим виявляється ціннісне ставлення до здобутих знань і умінь. Ставлення учнів виражене у висловлених судженнях, обґрунтуванні їх, оцінці, висновках.

Крім цього, у проекті МОН України в навчальних програмах з усіх предметів виокремлено такі наскрізні змістові лінії: 1) Здоров'я і безпека; 2) Екологічна безпека і сталий розвиток; 3) Громадянська відповідальність; 4) Підприємливість та фінансова грамотність. Змістові лінії тісно поєднані між собою, взаємозалежні і спільні для усіх навчальних предметів, є засобом інтеграції навчального змісту, корелюються з ключовими компетентностями. До уваги взято 10 ключових компетентностей: 1. Спілкування рідною / державною мовою. 2. Спілкування іноземними мовами. 3. Математична компетентність. 4. Компетентності у природничих науках і технологіях. 5. Інформаційно-цифрова компетентність. 6. Уміння вчитися впродовж життя. 7. Соціальна компетентність для здоров'я і добробуту. 8. Компетентності для демократичного громадянства. 9. Ініціативність і підприємливість. 10. Обізнаність та самовираження у сфері культури.

Важливим критерієм успішного упровадження ідеї компетентнісно-орієнтованого навчання біології є готовність учителя, його професійна компетентність. У результаті анкетування учителів біології на питання: «Як Ви особисто оцінюєте доцільність використання компетентнісного підходу?» 95 % відповіли, що «позитивно» і лише 5 % «сумнівно». Про готовність учителів біології до упровадження компетентнісно-орієнтованого навчання свідчать й результати обговорення ними навчальних програм, які після кожного етапу роботи над ними, були висвітлені на сайті МОН України. Значна частина слухних побажань усіх коментаторів була врахована під час доопрацювання навчальних програм. Це результат спільної роботи Міністерства освіти і науки України і Національної Академії педагогічних наук України; Інституту педагогіки НАПН України та міських / обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти. Учені спільно з провідними методистами-предметниками доносять інформацію до учителів щодо упровадження компетентнісного підходу до навчання.

До цієї роботи все частіше долучаються й викладачі кафедр, які відповідальні за методичну підготовку учителів біології. В їх навчальні програми включені питання компетентнісно-орієнтованого навчання предмета. Проте потрібно посилити увагу учителів на поєднання предметної компетентності з ключовими, міжпредметну інтеграцію, самонавчання учнів, використання інноваційних форм, методів і засобів навчання.

Лише скооперовано можна досягнути поставленої мети стосовно базової загальної середньої освіти, що спрямована на розвиток особистісних якостей учнів, їх соціалізацію, формування у них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Література

1. Біологія. Навчальні програми: 6-9 класи /Київ : 2013 зі внесеними змінами. Сайт МОН України 2016 р.
2. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. – Львів, 2016. – 64 с.

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, РЕГЛАМЕНТОВАНИХ КОНЦЕПЦІЄЮ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

*А.І. Мельникова
Полтава, Україна*

Актуальною освітньою проблемою сьогодення є питання формування дослідницьких умінь учнів, оскільки саме сформовані дослідницькі уміння свідчать про готовність особистості здійснювати дослідницьку діяльність та сприяють творчому застосуванню знань на практиці.

Так, у Концепції «Нова українська школа» (2016) серед 10 ключових компетентностей визначене «наукове розуміння природи і сучасних технологій, а також здатність застосовувати його в практичній діяльності. Уміння застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати» [4, с. 11]». Таке положення актуалізує необхідність розвитку дослідницьких умінь учнів, починаючи з часу навчання в загальноосвітній середній школі.

Дослідницькі уміння учнів загальноосвітньої школи, за визначенням С. Буднік, є результатом дослідницької діяльності, тобто діяльності, організованої педагогом із використанням різних дидактичних засобів, спрямованої на виконання дослідницьких завдань, які вимагають пошуку, пояснення і доказу закономірних зв'язків і відношень, що експериментально спостерігаються, або фактів, явищ, процесів, задач, які теоретично аналізуються; в якій домінує самостійне застосування прийомів наукових методів пізнання і внаслідок якої учні активно опановують знання, розвивають свої дослідницькі вміння й навички, формують пізнавальні мотиви й організаційні якості [1, с. 42].

О. Марченко акцентує, що у процесі формування дослідницьких умінь важливо, щоб учні навчалися самостійно одержувати знання через оволодіння специфічними процедурами: бачити проблему й висувати гіпотезу її вирішення; планувати й проводити експерименти; рефлексувати та оцінювати свою діяльність; переносити раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію і т. ін. [3].

Ядро системи функціонування навчально-дослідницької діяльності складають дослідницькі завдання. Дослідниця М. Князян усі навчально-дослідницькі завдання поділяє на три групи: а) навчально-дослідницькі завдання алгоритмічного рівня (вони